

Dekada Gierka

Wnioski dla obecnego okresu modernizacji Polski

Warszawa 2011

SPIS TREŚCI

Krzysztof Rybiński

Wprowadzenie _____ 1

Dekada Gierka oczami uczestników wydarzeń

Paweł Bożyk

Cywilizacyjne skutki „otwarcia” Polski na Zachód _____ 5

Andrzej Karpiński

Drugie uprzemysłowienie Polski – prawda czy mit? _____ 13

Witold Kieżun

Reforma powiatowa z 1975 roku _____ 27

Kazimierz Morawski

Polityka Edwarda Gierka wobec Kościoła _____ 37

Antoni Rajkiewicz

Przemiany społeczne i skutki wyżu demograficznego w latach 70. XX wieku _____ 41

Jan Filip Staniłko

Tęsknota za „drugą Polską” _____ 47

Różne aspekty dekady Gierka - artykuły

Witold Bagieński

Wkład wywiadu gospodarczego w rozwój przemysłowy w dekadzie Edwarda Gierka _____ 57

Łukasz Dwilewicz

Reformy Bolesława Jaszczuka i polityka gospodarcza ekipy gierkowskiej – zwrot i ciągłość _____ 73

Jan Dzierga

Przedsiębiorstwo w różnych systemach ekonomicznych _____ 121

Witold Kieżun

Kierunki rozwoju gospodarki PRL w latach 1980–1990 na tle aktualnej sytuacji ekonomiczno-gospodarczej _____ 135

Tomasz Machelski

Problem konsolidacji finansów publicznych _____ 149

Agnieszka Niechciał

Inwestycje mieszkaniowe prawobrzeżnej Warszawy w okresie 1970–1980 _____ 159

Barbara Pisarska

Rola wypoczynku socjalnego w Polsce podczas dekady 1970–80 w świetle literatury _____ 177

Barbara Pisarska

Rozwój turystyki w Polsce w dekadzie 1970-80 i jego uwarunkowania _____ 193

Maciej Rapkiewicz

Ubezpieczenia gospodarcze w PRL w latach 70. XX w. _____ 209

Michał Szreffel

Aktualne problemy administrowania terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście reform administracyjnych Edwarda Gierka i Jerzego Buzka _____ 231

Biogramy _____ 243

Wprowadzenie

Idea zorganizowania konferencji naukowej *Dekada Gierka. Wnioski dla obecnego okresu modernizacji Polski* pojawiła się nieprzypadkowo. Zaniepokojony skalą deficytu finansów publicznych, który pomimo przyspieszenia dynamiki wzrostu gospodarczego w 2010 roku do prawie 4 procent według prognoz ekonomistów sektora prywatnego miał przekroczyć 8 procent PKB, rozpocząłem dyskusję w mediach o ryzykach tak szybkiego tempa zadłużania Polski. Na podstawie Wieloletniego Planu Finansowego Polski opublikowanego przez rząd Donalda Tuska na początku sierpnia 2010 roku pokazałem, że skala zadłużania sektora publicznego w planowana w latach 2008–2013 jest porównywalna, a z uwzględnieniem prywatyzacji, znacznie większa niż skala zadłużania Polski podczas pierwszych sześciu lat dekady Gierka, mierząc nowy dług w relacji do PKB z końca okresu. Innymi słowy, jeżeli uwzględnimy fakt, że rząd Tuska finansuje wydatki sprzedając majątek państwowy który powstał jeszcze za czasów Gierka, to tempo zadłużania jest większe niż cztery dekady temu. A ponieważ tamten okres zadłużania Polski zakończył się bankructwem, natychmiast pojawia się pytanie jak zakończy się obecny okres zadłużania kraju.

To porównanie było szeroko dyskutowane w mediach, odnosił się do niego premier, minister finansów, prezes NBP, wielu innych wysokich funkcjonariuszy publicznych, ekonomiści i publicyści. Rozpoczął się poważny spór medialny i merytoryczny, czy takie porównanie jest uzasadnione i czy w pewnej perspektywie czasowej pojawi się ryzyko ponownego bankructwa Polski, pytanie które w świetle wydarzeń w Grecji i Irlandii nabrało nowego znaczenia. W czasie tej debaty okazało się, że bardzo mało wiemy o dekadzie Gierka, że powstało mało opracowań naukowych, które dokonywałyby rzetelnej, naukowej oceny tamtego okresu. Wtedy właśnie narodziła się idea konferencji, która dokonałaby chociaż częściowej oceny tamtej dekady, zwanej potocznie „dekadą Gierka”, czyli lat 1971–1980.

Niniejsza książka prezentuje teksty naukowe i referaty panelistów zaprezentowane podczas konferencji. W pierwszej części konferencji odbył się panel pt. „Dekada Gierka oczami kluczowych uczestników wydarzeń”, w którym udział wzięli kluczowi uczestnicy reform dekady Gierka, którzy byli zaangażowani w projektowanie i wdrażanie zmian w latach 1970. Wystąpienia panelistów, lub ich rozszerzone wersje, są prezentowane w pierwszej części książki. Stanowią one bardzo ciekawą lekturę faktograficzną, prezentują często mało znane, ale bardzo znaczące fakty, kluczowe dla zrozumienia dekady Gierka. Jednocześnie z ust panelistów padło wiele gorzkich słów pod adresem rządu Donalda Tuska. Zastrzeżeń było wiele, od niebezpiecznego dla Polski tempa i poziomu zadłużania kra-

ju, przez ślepotę strategiczną, do silnego wzrostu liczby urzędników, co ukazuje narastające patologie polskiego państwa.

W dyskusji okazało się także, że w obecnych decyzjach dotyczących polityki społeczno-gospodarczej nie uwzględniamy dorobku minionych dekad. Na przykład gdyby podczas reformy administracyjnej kraju z czasów rządu Jerzego Buzka poważnie potraktowano dyskusję z czasów reformy administracyjnej kraju dekady Gierka, prawdopodobnie nie powstałyby powiaty i uchroniłoby to nas przed narastaniem wielu patologii w sektorze publicznym związanych w powstaniem powiatów.

W drugiej części konferencji zaprezentowano referaty zaakceptowane przez Komitet Naukowy konferencji w składzie: prof. Paweł Bożyk (Uczelnia Vistula), dr hab. Krzysztof Rybiński (Uczelnia Vistula, przewodniczący komitetu), dr Piotr Koryś (Uniwersytet Warszawski). Referaty prezentują bardzo szerokie spektrum zagadnień: finanse publiczne, infrastruktura, rola wywiadu gospodarczego w prowadzeniu polityki gospodarczej, analiza przypadku rozwoju przedsiębiorstwa podczas dekady Gierka i obecnie, polityki sektorowe i uwarunkowania polityczne strategii gospodarczej dekady Gierka.

Przedstawione referaty i teksty pokazują, że dekada Gierka była przełomem w wielu obszarach. Osiągnięto największe w historii Polski zatrudnienie w przemyśle i najwyższą stopę inwestycji, rozpoczęto otwieranie Polski na Zachód, doprowadzono do pewnej normalizacji na linii Państwo-Kościół, czy prowadzono skuteczną politykę wywiadowczą wspierającą interesy gospodarcze Polski. I chociaż Polakom dekada Gierka kojarzy się dzisiaj głównie z wysokim zadłużeniem kraju i bankructwem, z trasą katowicką i kilkoma nietrafionymi licencjami, to fakty przedstawione w tej książce pokazują, że warto badać ten okres i wyciągać z tych badań wnioski, ponieważ płynie z nich wiele rekomendacji dla obecnego okresu modernizacji Polski.

Jest bardzo mało pozycji książkowych naukowo analizujących dekadę Gierka. Z tym większą przyjemnością zapraszam do lektury niniejszej monografii.

Zapis debaty Dekada Gierka oczami kluczowych uczestników wydarzeń znajduje się również w Internecie pod adresem www.vistula.edu.pl.

dr hab. Krzysztof Rybiński
profesor i Rektor Uczelni Vistula